

Sdílená ekonomika v době chytrých měst

Kryštof Kruliš

Platformy sdílené ekonomiky v posledních letech začaly výrazně ovlivňovat socio-ekonomické prostředí. Přinášejí nové možnosti nakládání s nemovitým i movitým majetkem, finančními prostředky, lidskou prací či dovednostmi. Vzhledem k větší nabídce a poptávce se tento fenomén koncentruje zejména do velkých měst. Souběžně s tím se samospráva velkých měst vypořádává s trendem nárůstu počtu obyvatel a vzhlíží ke konceptům chytrých měst (smart cities), který do budoucna slibuje efektivnější organizaci veřejných služeb ve městech a jejich lepšímu přizpůsobení potřebám jejich uživatelů.

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) ve spolupráci se zpravodajským portálem EurActiv.cz uspořádaly 22. června 2018 v rámci projektu „Bridging the gap between the regions and the European Parliament“ v Brně **kulatý stůl na téma „Sdílená ekonomika v době smart cities“**. Cílem diskuzního setkání bylo otevřít debatu o fungování sdílené ekonomiky u nás, ale také o souvisejících tématech, jako je výměna informací a dat generovaných samosprávou měst a platformami sdílené ekonomiky, či o tom, zda samosprávy měst u nás investují do takových chytrých technologií, které mají s ohledem na proměny potřeb uživatelů měst budoucnost. Zvláštní pozornost byla věnována možným dopadům sdílené ekonomiky na větší aglomerace v České republice, jako je město Brno, kde se debata uskutečnila. Kulatý stůl svým úvodním příspěvkem zahájil poslanec Evropského parlamentu **Luděk Niedermayer** (TOP 09, EPP), místopředseda Hospodářského a měnového výboru (ECON). Do diskuse se dále v roli řečníků aktivně zapojili náměstek primátora města Brna pro oblast Smart city **Jaroslav Kacer**, seniorní projektový manažer HoppyGo/Škoda Auto DL **Jan Edlman**, majitel carsharingové služby AJO.cz **Jaromír Klimek**, zástupce České asociace sdílené ekonomiky a marketingový ředitel Flatio **Ondřej Dufek**, ředitel prodeje Lumbio **Petr Hlávka**, manažer akcí a projektů Smart City Magistrátu města Brna **Jiří Marek**, **Tomáš Mejzlík** za FabLab Brno (Jihomoravské inovační centrum) a **Jan Tichý** z organizace Students for Liberty. Výstupem z debaty jsou níže uvedená shrnutí a doporučení adresovaná evropským institucím i domácím politikům a státní správě. Řadu z nich je možné považovat také za příspěvek do obecné veřejné debaty o změnách, které fenomén sdílené ekonomiky a nástup nových technologií přináší do životů každého z nás v Evropské unii, České republice i jednotlivých městech a obcích.

Sdílená ekonomika a budoucnost chytrých měst

Fenomén sdílené ekonomiky má díky rozšíření moderních komunikačních technologií velký potenciál zejména v největších městech. Tam mají platformy sdílené ekonomiky díky šíři nabídky a poptávky možnost hlubší specializace svých služeb. Způsob života ve velkých městech proto je, a do budoucna nejspíš nadále bude, fenoménem sdílené ekonomiky ovlivňován více než v menších obcích. Sdílená ekonomika má potenciál ovlivňovat naše životy zejména ve třech následujících oblastech:

- **ekonomická** oblast, ve které sdílená ekonomika umožňuje efektivnější nakládání s volnou kapacitou movitých i nemovitých věcí, volného času, dovedností a financí, což může přinést snížení nákladů i dodatečné zdroje příjmů pro domácnosti;
- **sociální** oblast, ve které sdílená ekonomika přispívá k rozvoji komunit a „sousedské“ výpomoci; posiluje důvěru na základě uživatelských recenzí a zprostředkovává sociální interakce v době stále většího prostupování technologií do našich životů či napomáhá efektivnější organizaci osobního

života díky rozšiřování možností dodatečného zdroje příjmu s flexibilní „pracovní dobou“;

- oblast **ekologie**, ve které má dostupnost služeb sdílené ekonomiky potenciál nahradit potřebu vlastnit konkrétní výrobek a zefektivnit užívání ekonomických statků, souvisí tak i stzv. oběhovým hospodářstvím, kdy nadále nebude potřeba zajistit v takovém rozsahu dostupnost výrobků na základě jejich vlastnictví, ale postačí jejich dostupnost zprostředkovaná pomocí jejich sdílení.

Chytrá města a data platform sdílené ekonomiky a data telekomunikačních operátorů

Fenomén sdílené ekonomiky bezprostředně souvisí s konceptem rozvoje chytrých měst, jehož základním kamenem je efektivnější organizace města na základě dostupnosti dat o jeho fungování. Stále více dat o tom, jak se ve městě coby jeho uživatelé chováme, budou mít k dispozici on-line platformy, které propojují stranu nabídky a poptávky. Tyto **platformy budou mít nejpřesnější data** například o tom, které části města a v jaké době jsou využívány turisty nebo kde je největší poptávka po sdílené mobilitě. Na důležitosti tak bude nabývat otázka **zpřístupnění dat platform pro účely každodenní správy města i pro rozhodování o velkých investicích do infrastruktury**. Na kulatém stole tak zazněl také názor, dle kterého by součástí horizontální právní úpravy platform sdílené ekonomiky mohla být také povinnost automatického zpřístupnění jejich dat územním samosprávám.

Ze strany představitelů města Brna zároveň na kulatém stole zazněl **podnět, aby municipality měly přístup také k anonymizovaným datům telekomunikačních operátorů a to pokud možno zdarma**. Za stávajícího stavu by to byl nejcennější zdroj informací pro strategické plánování měst, jakož i pro vyhodnocování zájmu obyvatel měst o konkrétní akce, které města například sponzorují. Na kulatém stole zaznělo, že telekomunikační operátoři sami mají problém s tím stanovit cenu za zpřístupnění takovýchto dat, na druhou stranu představitelé businessu zastoupení na kulatém stole se odvolali na „vlastnictví“ těchto dat za strany operátorů a potřebu poskytnutí adekvátní náhrady za jejich užití, byť by to bylo k veřejně prospěšným účelům.

Fenomén sdílení může proměnit požadavky na města budoucnosti

Rozšiřování fenoménu sdílené ekonomiky ve spojení s novými technologiemi, jako je elektromobilita, sdílení energie v rámci ostrovních energetických systémů či autonomně řízená vozidla, mají potenciál výrazně proměnit požadavky na podobu i samotnou funkci měst. V důsledku **rozvoje sdílených autonomně řízených vozidel** mohou ve velkých aglomeracích zcela odpadnout problémy s parkováním, je však pravděpodobné, že zároveň naroste poptávka po individuální přepravě a zvýší se nároky na kapacitu komunikací, když bude například nutné umožnit pohyb neobsazených vozidel do místa, kde po nich aktuálně bude největší poptávka. Města dále bude pravděpodobně proměňovat i další **rozvoj turismu**. Ten je podporován i snížením nákladů na cestování díky sdílenému ubytování. Vedlejším důsledkem může být ale také posilování tendence k suburbanizaci velkých měst.

Sdílená ekonomika má potenciál rozšířit se i do oblastí, se kterými dosud nebyla příliš spojována, jakou je například energetika a **sdílení energie vyrobené z obnovitelných zdrojů ve vlastnictví jednotlivců**. Tento koncept by mohl umožnit využití přebytků energie či volných kapacit baterií v rámci propojené komunity.

Města by měla k očekávanému rozvoji fenoménu sdílené ekonomiky přihlížet i při **zvažování velkých investic do infrastruktury**. Příkladem může být očekávaná obměna veřejného osvětlení po konci životnosti. Vedle požadavků na bezpečnost a zdravotní aspekty veřejného osvětlení je na místě kalkulovat také například s požadavky na kapacitu zdrojů dobíjení elektromobilů v ulicích. Nástup elektromobility bude požadavky na kapacitu dobíjení zvyšovat. Nároky na rozmístění zdrojů nabíjení však zároveň budou ovlivňovány také rozvojem sdílení automobilů a nástupem technologie autonomního řízení spolu s koncepty moderní mobility. Přístup měst k datům je pro správné plánování investic nezbytný.

Standardizace systémů veřejné správy pro usnadnění technologických inovací

V rámci kulatého stolu byla diskutována potřeba standardizace rozhraní municipalit, aby byly technologicky přístupné pro vytváření nových služeb a inovací. Diskutovaným příkladem bylo **rozhraní pro elektronické platby za parkování**. Stávající technologie umožňují, aby poplatek za parkování aut užívaných v rámci carsharingu byl zaplacen automaticky a přesně na dobu parkování, aniž by bylo nutné hledat parkovací automat a dopředu přemýšlet, jak dlouho bude parkovací místo užíváno. V České republice však jednotlivé municipality užívají rozdílná rozhraní pro platbu parkovného, což vyžaduje, aby zpřístupnění takovéto pohodlné formy placení za parkování bylo platformou dohodnuto zvláště s každou municipalitou, včetně menších obcí. Zde by byla vhodná větší koordinace municipalit, popřípadě přímo standardizace, kterou by mohl zprostředkovat Svaz měst a obcí, popřípadě stát.

Fenomén sdílené ekonomiky a regulace na úrovni Evropské unie

V institucích Evropské unie převládá postoj, dle kterého **není vhodné nyní do fenoménu sdílené ekonomiky na unijní úrovni regulatorně zasahovat**. Evropská komise ve svém sdělení ke sdílené ekonomice vyjádřila tomuto fenoménu **podporu**, zdůraznila potřebu **neomezovat** jeho rozvoj potud, pokud bude možné zachovat „rovné pracovní podmínky a přiměřenou a udržitelnou ochranu spotřebitele a sociální ochranu“.¹ Zdrženlivý přístup Evropské unie k regulaci sdílené ekonomiky je, vedle obav o její zadušení v samotných počátcích jejího rozvoje, dán rovněž principem **subsidiarity**, dle kterého by měl být každý fenomén regulován na úrovni co nejbližší občanům, pokud tato úroveň umožňuje jeho efektivní právní úpravu. Předmětem legislativních úvah na úrovni Evropské unie

---

¹ SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ. Evropský program pro ekonomiku sdílení. V Bruselu dne 2.6.2016. COM(2016) 356 final, dostupné na: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:QvRTOkgkuDAJ:https://ec.europa.eu/docs/room/documents/16881/attachments/2/translations/cs/renditions/native+%&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gclid=cz&client=firefox-b>

tak sdílená ekonomika je zejména v oblasti **ochrany spotřebitele** (srov. aktuální návrh Evropské komise týkající se tzv. nového spotřebitelského úřadu, dle kterého by on-line platformy měly umožnit jasné rozlišení nabídky služeb podnikatelů – profesionálů a nepodnikatelů²). Zároveň se v institucích Evropské unie diskutuje o sdílené ekonomice v souvislosti s otázkou „kvality“ **pracovních pozic**, které se v jejím rámci vytvářejí,³ a v neposlední řadě také ve vztahu k problematice **zdanění přeshraničních transakcí** (viz též níže).

Přechod na regulaci pro digitální dobu

V rámci kulatého stolu byla opakovaně zdůrazněna nutnost upravit dosavadní legislativu technologickým možností 21. století. Rozvoj sdílené ekonomiky by měl vést **spíše než k zavádění nové regulace k zamyšlení nad tím, zda stávající regulace v jednotlivých sektorech není zbytečně zatěžující**. Příkladem jsou zkoušky řidičů taxislužby z místopisu, které se podle Ludka Niedermayera v době GPS navigace a aplikací sledujících aktuální stav provozu dopravy ve městě staly nepotřebnými a zbytečně ztěžují vstup do sektoru taxislužby. Rovněž elektronická fakturace poskytnutých služeb a aplikace umožňující ověření délky trasy v mobilním zařízení zákazníka je lepší zárukou práv spotřebitele a fiskálních zájmů státu než systém taxametrů. Taxislužba je tak příkladem sektoru, kterému by nejvíce prospěl přechod stávající regulace nastavené na devadesátá léta minulého století do nové digitální doby. Nové podmínky by přitom měly být jasné a platit pro všechny. Mělo by tak vzniknout **regulatorní prostředí, které bude férové ke všem**, tedy jak platformám fungujícím na základě sdílení, tak ke stávajícím profesionálním poskytovatelům služeb. Totéž by mělo **platit i v rovině přiměřené a férové daňové zátěže** obou skupin.

Zdanění jednotlivých poskytovatelů služeb

On-line platformy a elektronické platby, které jsou u největších z nich převažujícím standardem (Uber, Airbnb), mohou výrazně přispět ke zjednodušení výběrů daní od jednotlivců, kteří jejich prostřednictvím nabízejí své služby. Proti tomuto příspěvku však často jde **nevyjasněnost daňového režimu**, který se na transakce jednotlivých daňových poplatníků vztahuje. Nepřiměřená složitost, nevyjasněnost a administrativní zátěž daňové legislativy řadu drobných poskytovatelů odrazuje od zapojení se do sdílené ekonomiky či je vede k setrvání v šedé zóně, například nárokováním osvobození od daně i tam, kde nemusí být uplatnitelné. **Cílem by měla být jasná a jednoduchá pravidla zdanění, která se na transakce přes on-line platformy vztahují**. Svůj díl odpovědnosti by však měly přijmout také on-line platformy, které by měly o daňových povinnostech (případně, až to bude po jejich náležitém vyjasnění možné) své uživatele vhodně informovat. **On-line platformy by měly také spolupracovat s veřejnou správou** tak, aby se administrativní nároky pro uživatele snížily na minimum. Například by tedy měly být schopné srazit příslušné místní poplatky a automaticky je odvést do veřejných rozpočtů. Vhodné by také bylo poskytování finančních výkazů v podobě, která

² Evropská komise. Komise představuje tzv. novou politiku pro spotřebitele: cílem je posílit a lépe vymáhat spotřebitelská práva EU. 11. dubna 2018, dostupné na: https://ec.europa.eu/czech-republic/news/180411_nova_pravidla_spotrebitele_cs.

³ Jde o kritiku sdílené ekonomiky pocházející převážně z levé části politického spektra, která zdůrazňuje, že ti, kteří poskytují služby v rámci platformy sdílené ekonomiky, většinou nemohou čerpat například placenou dovolenou či být chráněni dalšími výdobytky pracovního práva, jako například rozvázání pracovního poměru výpovědí pouze ze zákonných důvodů.

by byla co nejjednodušším způsobem převoditelná do daňového přiznání jednotlivých poskytovatelů služeb, popřípadě mohla podléhat srážkové dani placené přímo on-line platformou. I zde je však podmínkou, že daňové předpisy takovouto jednoduchou aplikaci vůbec umožní a u transakcí menšího rozsahu nebudou závislé na velmi složitém a nákladném posouzení právního charakteru transakce.

Zdanění on-line platformem

Velké on-line platformy jako je Uber nebo Airbnb jsou v současné době stále v růstové fázi svého vývoje. Investují do expanze na nové trhy a do svého rozvoje. To znamená, že dosud často negenerují v celosvětovém měřítku zisk, který by mohl být předmětem zdanění korporátní daně z příjmu. S vědomím této skutečnosti je přesto namísto diskutovat otázku, **zda je férové, aby velcí nadnárodní giganti zdaňovali své případné zisky pouze v zemi, kde má sídlo entita vlastníci aplikaci, která transakce na platformě zprostředkovává.** Sídlem této entity přitom často jsou země, které za „stažení“ zisku z jiných zemí nabízejí speciální výhodný daňový režim. Na kulatém stole zaznělo, že v zájmu vytvoření rovného prostředí pro všechny platformy na trhu je vhodné do budoucna sjednotit i přístup ke zdanění, aby nadnárodní giganti nebyli daňově zvýhodňováni oproti platformám lokálního či regionálního významu.

Ze strany představitele České asociace sdílené ekonomiky na kulatém stole zazněla obdobná kritika založená na zkušenosti s rozdílným přístupem ke zdanění nadnárodních gigantů on-line platformem jako je Uber a Airbnb oproti přístupu ke zdanění regionálních start-upů. Zatímco se u prvně jmenovaných zatím pouze vede shora naznačená diskuse, **existují malé české platformy, které se při své první expanzi na Slovensko setkají s tím, že je daňová správa vyzve k podání daňového přiznání za stálou provozovnu na území Slovenska.** Přinejmenším v subjektivní rovině se tak může zdát, že přístup daňové správy není vyvážený a asertivněji se daňové předpisy prosazují vůči menším společnostem.

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

+420 224 813 460

www.amo.cz

info@amo.cz

Žitná 608/27, 110 00 Praha 1

www.facebook.com/AMO.cz

www.twitter.com/amo_cz

www.linkedin.com/company/amocz

www.youtube.com/AMOCz

Kryštof Kruliš

Kryštof Kruliš je analytikem Výzkumného centra AMO se zaměřením na vnitřní trh a právo EU a vztah EU a anglofonních zemí.

krystof.krulis@euractiv.cz

Policy paper byl vydán v rámci projektu Bridging the gap between the regions and European Parliament realizovaného za podpory Evropského parlamentu. Partnerem projektu je zpravodajský portál EURACTIV.cz.